

Zvuková stránka a grafémika češtiny

ZADÁNÍ

I. Podmínky uznání přihlášky ke zkoušce:

1. Rozsah podmínek:

1.1 ke **zvukové stránce** jazyka, zejména k **fonetické i fonologické teorii**:

a) základní fonetická a fonologická terminologie

b) popis zvukové stránky jazyka

1.2 k **ortoepii**: změny hlásek a proměny fonémů v rámci spisovné výslovnosti

1.3 k **ortografii**: základní principy českého pravopisu

2. Realizace podmínek: *každá posluchačka/ každý posluchač*:

2.1 *Vyhoví tradičním formálním podmínkám*:

- účast v semináři je závazná
- dvouhodina absence se toleruje
- u 2 dvouhodin absence je nutná ověřená omluva
- u vyšší absence je nutné zpracovat zadaný seminární úkol (ale absence nesmí u denního studia převýšit 50 %)
- vyšší absenci než 50 % lze nahradit konzultacemi jen u posluchačů ind. či komb. studia, popř. u posluchačů, kteří jsou na zahraniční fakultní stáži; ti navíc dostanou zadaný program seminární práce před odjezdem na stáž.

2.2 *úspěšně vypracuje fonetickou a fonologickou transkripci*

a) vypracuje **1 transkripci fonetickou a 1 fonologickou** (každou o min. rozsahu 300 znaků/figur)

b) u každé *transkripce* vysvětlí (např. v rámci konzultace) záznam (podle bodu 1.1, popř. 1.2 výše); vysvětlí tedy terminologii, specifika zvukové stránky i související problémy

2.3 *úspěšně vypracuje zadaná cvičení* (popř. testy) k **lexikálnímu i gramatickému** (tj. **morfologickému i syntaktickému**) pravopisu; **celkem 3 dílčí cvičení** (podle bodu 1.3 výše)...

II. Zkouška:

- 1. Teoretická část:** test o 20 otázkách, varianty a-b-c (v případě zájmu posluchačky/posluchače lze v odůvodněných případech nahradit teoretickou ústní zkouškou – na základě 2 vylosovaných otázek)
- 2. Praktická část:** realizace vybrané transkripce podle fonetického diktátu a její ústní rozbor

Osnova tematického plánu:

1. Psaný a mluvený jazyk. Transkripce a její typy: fonetická, fonologická, dialektologická a folkloristická transkripce. Příklady a cvičení.
2. Předmět studia fonetiky a fonologie. Základní fonetické pojmy. Vztah fonetiky a fonologie. Disciplíny zabývající se studiem řeči.
3. Fonetika organogenetická (artikulační, fyziologická), akustická a auditivní fonetika. Fonémy současné češtiny a jejich realizace, varianty.
4. Základní pojmy z fonologie. Foném a alofon.
5. Zvukový projev a jeho záznam (zvuková stavba češtiny). Zvuková stavba souvislé řeči, změny realizací v proudu řeči. Segmenty řeči a jejich fonetická charakteristika.
6. Prozódie a suprasegmentální jednotky, prozodické prostředky. Síla, intenzita, barva, výška, tempo, pauza apod. Takt a modulace, přízvuk a intonace. Využití prostředků v češtině.
7. Slabika a její charakteristiky.
8. Zásady kultivované (spisovné) výslovnosti současné češtiny, přehled pravidel výslovnosti vokálů a konsonantů. Ortoepie a její specifické problémy.
9. Přehled pravidel českého pravopisu (lexikálního typu i typů gramatických).
10. Spojování konsonantů a typy asimilace, hranice slov v písmu
11. Členicí znaménka v pravopise češtiny, interpunkce vnější i vnitřní.
12. Pravopis velkých písmen
13. Psaní a výslovnost slov přejatých

Literatura:

1. Základní:

- HŮRKOVÁ, J. *Česká výslovnostní norma*. Praha: Scientia, 1995.

- KRČMOVÁ, M. *Úvod do fonetiky a fonologie pro bohemisty*. Ostrava : OU, 2009 (nebo jiné podobné vydání)
- KROBOTOVÁ, M.; JODASOVÁ, H. *Základy českého pravopisu a pravopisná cvičení*. Ostrava: OU, 2005
- PRAVIDLA ČESKÉHO PRAVOPISU (s Dodatkem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky). Hlavsa, Z. a kol. (eds.). Praha : např. Academia 2005n. Také: <https://prirucka.ujc.cas.cz> ...

2. Rozšiřující:

- KRČMOVÁ, M.: Fonetika. In *Příruční mluvnice češtiny KARLÍK, P. - NEKULA, M. - RUSÍNOVÁ, Z., eds.*. Praha: 1996 apod.
- *Nový encyklopedický slovník češtiny (Czech Ency) 2017 ...*
<https://www.czechency.org/>

3. Doporučená:

- KRČMOVÁ, M. *Fonetika a fonologie*. Zvuková stavba současné češtiny. Brno : MU, 1992.
- HÁLA, B. *Výslovnost spisovné češtiny I. Výslovnost slov českých*. Praha: SPN, 1967.
- PALKOVÁ, Z. *Fonetika a fonologie češtiny*. Praha: Karolinum, 1995.
- ROMPORTL, M., aj. *Výslovnost spisovné češtiny II. Výslovnost slov přejatých*. Praha: Academia, 1978.